

qualitative changes in personality that occurs in the process of learning by interactive learning technologies based on the principles of the praxeological approach.

Praxeology is defined as a transdisciplinary branch of knowledge that studies norms, principles, structure and patterns of an effective activity organization. The communicative trainings, training of verbal public communication, role and business games, and exercises on the development of group interaction skills in communication, which were held in the classes on professional and linguistic disciplines are outlined. Interactive learning allows students to develop communication skills, contributes to the expression and development of memory, attention, critical thinking, motivation, interests, the desire for creative self-realization.

Key words: *document manager, communicative competence, communicative components, formation of communicative competence of future document managers, innovation, interactive technology, praxeological approach, business games, trainings.*

УДК 378:81'373

Олена Семенов

Сумський державний педагогічний
університет імені А. С. Макаренка
ORCID ID 0000-0002-8697-8602

Сьоміна Анастасія

ДВНЗ «Донбаський державний
педагогічний університет»
ORCID ID 0000-0002-3457-3603
DOI 10.24139/2312-5993/2018.05/235-247

ПРОФЕСІЙНО-МОВЛЕННЕВА ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ІЗ ДОКУМЕНТОЗНАВСТВА В УМОВАХ УНІВЕРСИТЕТСЬКОЇ ОСВІТИ: ТЕРМІНОЛОГІЧНИЙ І КУЛЬТУРОЛОГІЧНИЙ КОМПОНЕНТИ

У статті на основі аналізу довідникових джерел, узагальнення наукових джерел, педагогічного спостереження у ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет» охарактеризовано окремі аспекти термінологічного та культурологічного компонентів професійно-мовленнєвої підготовки майбутніх документознавців в умовах університетської освіти.

Узагальнено, що мета термінологічного компонента підготовки полягає у формуванні вмінь доцільно працювати з термінами відповідно до спеціальності, перекладати й використовувати у фаховому тексті зрозумілі і недвозначні терміни. Культурологічний підхід дозволяє розглядати професійно-мовленнєву підготовку майбутніх документознавців як сукупність культурних компонентів на широкому культурному фоні соціуму з урахуванням культурної ситуації.

Ключові слова: *документ, майбутній документознавець, університетська освіта, професійне мовлення, професійно-мовленнєва підготовка, професійно-мовленнєві вміння, термін, термінологічний компонент, культурологічний компонент, освітній процес.*

Постановка проблеми. В інформаційно-комунікаційному суспільстві XXI століття зростає популярність професії з документознавства. Розвиваються

такі напрями професійної діяльності документознавців, як діловодська, кадрова, організаційно-управлінська, архівна, референтська, інформаційно-аналітична та консультаційна. Органи державної влади, місцевого самоврядування, великі корпорації дедалі гостріше відчувають потребу в ефективній документній діяльності, яку здійснюють спеціально підготовлені фахівці з високим рівнем професійної та соціальної відповідальності за зміст та якість умінь службового спілкування й документування.

З огляду на це в умовах університетської освіти особливої актуальності набуває професійно-мовленнєва підготовка майбутніх фахівців із документознавства, спрямована на ефективне опанування мовних засобів для обробки та продукування текстів професійного спрямування, що регламентовано освітніми програмами.

Аналіз актуальних досліджень. Прикладні аспекти документознавчої освіти досліджують В. Бездрабко, Н. Гайсинюк, С. Дубова, С. Кулешов, Г. Малик, О. Матвієнко, Л. Попова, Г. Сілкова, М. Слободяник, Л. Філіпова, Г. Швецова-Водка та ін. Окремі аспекти формування культури діловодства проаналізовано в наукових публікаціях А. Головач, О. Загорецької, А. Коваль, Н. Костинської, О. Любашенко, С. Шевчук та ін. Проблеми формування мовнокомунікативної особистості майбутніх документознавців аналізують Н. Назаренко, О. Решетілова, О. Сивак, О. Тур та ін.

Аналіз наукового доробку засвідчує: натепер недостатньо наукових студій, що відображають теоретичне обґрунтування і науково-методичне забезпечення професійно-мовленнєвої підготовки майбутніх документознавців в умовах університетської освіти.

Мета статті – охарактеризувати окремі аспекти змісту, форм і методів професійно-мовленнєвої підготовки майбутніх документознавців. Зокрема, проаналізувати специфіку професійної діяльності документознавців, окреслити сутність і місце професійного мовлення в підготовці майбутніх документознавців, охарактеризувати термінологічний та культурологічний компоненти професійно-мовленнєвої підготовки майбутніх документознавців в умовах університетської освіти.

Методи дослідження: аналіз довідникових джерел, узагальнення наукових джерел; педагогічне спостереження, аналіз досвіду проведення занять зі стилістики та термінознавства в ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет», узагальнення результатів дослідження.

Виклад основного матеріалу. Рогляд проблеми розпочнемо із характеристики поняття «документ». Аналіз словникових джерел засвідчує, що лексема документ походить від латинського *documentum*, що означає вірець, посвідчення, доказ (Словник іншомовних слів: 23000 слів та термінологічних словосполучень, 2000, с. 386).

Це основний вид ділової мови; засіб фіксації певним чином на спеціальному матеріалі інформації про факти, події, явища об'єктивної дійсності та розумової діяльності людини (Бибик та ін., 1998, с. 5).

Фахівці виділяють такі загальні функції документа, як інформаційна, соціальна (поява документа спричинена тією чи іншою соціальною потребою); комунікативна (документ є засобом зв'язку між окремими елементами офіційної, громадської); культурна (документ є засобом закріплення та передавання культурних традицій). До специфічних функцій документа відносять управлінську (функція властива низці управлінських документів (плановим, звітним, організаційно-розпорядчим та ін.); правова (ця функція є визначальною в законодавчих та правових нормативних актах); історична (цієї функції набуває певна частина документів лише після того, як вони виконують свою оперативну дієву роль і надійдуть до архіву на збереження (Концепція професійного спрямування (Вступ до фаху), 2017).

Означені функції відображені в основних напрямках професійної діяльності документознавців: управлінському, гуманітарно-лінгвістичному, комп'ютерно-технологічному, правознавчому, інформаційно-аналітичному. У теорії українського документознавства, зауважує М. Слободяник (Слободяник, 2011), розвиваються чотири концепції: архівно-діловодна концепція С. Кулешова; інформаційна – М. Слободяника; неокомунікаційна – Г. Шведової-Водки; бібліотекознавча – Н. Кушнарєнко, документознавчо професіологічна – Н. Гайсинюк, О. Матвієнко, С. Мельник.

Як показує аналіз освітньо-кваліфікаційної характеристики бакалавра напряму підготовки 6.020105 «Документознавство та інформаційна діяльність», фахівець цієї галузі здатний виконувати зазначену професійну роботу за такими різновидами: документознавець; архівіст; менеджер (управитель) у сфері надання інформації; фахівець з інформаційних технологій. Бакалавр може працювати у виробничих і невиробничих сферах, на підприємствах різних галузей, організаціях, установах усіх форм власності, комерційних структурах, у державних і відомчих архівах, музеях тощо, може займати первинні посади референта в органах державного управління чи установах різних форм власності; у сфері документної комунікації (архіви, музеї, бібліотеки, інформаційні центри тощо); в установах, пов'язаних із інформаційною діяльністю; інформаційний менеджер; програміст в органах державного управління чи установах різних форм власності; фахівця з упровадження новітніх інформаційних технологій на підприємствах чи установах різних форм власності, аналітика інформаційних систем.

До представників ставлять такі вимоги: уміння слухати й чути, чітко і ясно викладати свої думки, здатність розуміти внутрішній світ людини, можливість об'єктивно оцінювати ситуацію і людину в ній, витримка, здатність співвідносити свою поведінку з моральними нормами, позитивне ставлення та доброзичливість щодо людей.

Важлива й ефективна мовленнєва діяльність. Фахівець повинен уміти здійснювати аналітико-синтетичне опрацювання інформації; письмово та усно презентувати науковий та практичний матеріал; складати службові документи всіх видів, спілкуватися державною мовою, володіючи моделями ділової поведінки; стилістичними нормами службових документів, розуміючи особливості лексичних, морфологічних, синтаксичних засобів ділових документів. Отже, важливо звернутися до професійної підготовки майбутніх документознавців в умовах університетської освіти.

Зазначимо, що на сьогодні спеціальності з документознавства з різними спеціалізаціями функціонують у понад двадцяти закладах вищої освіти в Україні. Документознавців-менеджерів інформаційних систем, органів державного управління, архівних установ готують у Харківській державній академії культури, у Національному університеті «Львівська політехніка», у Київському національному університеті культури і мистецтв; магістрів документознавства та наукових співробітників у галузі інформаційної аналітики – у Національному авіаційному університеті; педагогів професійного навчання з документознавства – у ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди»; бібліотекознавців – у Рівенському державному гуманітарному університеті, у Донбаському державному педагогічному університеті. На філологічних факультетах Ужгородського національного університету, Черкаського національного університету імені Б. Хмельницького, Луганського національного університету імені Тараса Шевченка (м. Старобільськ) функціонує освітня програма «Документознавство та інформаційна діяльність», випускники якої мають право працювати за професіями діловода, референта, наукового редактора або займатися літературною творчістю.

Мета підготовки майбутніх документознавців – формувати позитивну мотивацію до професійної діяльності, сприяти оволодінню необхідним обсягом загальнокультурних і спеціальних знань, професійними вміннями і навичками. Майбутній фахівець повинен опанувати знання документознавчого, інформаційно-технологічного, лінгвістично-комунікативного (документно-інформаційні комунікації, українська мова за професійним спрямуванням, лінгвістичні основи документознавства, теорія комунікації, етика та психологія ділового спілкування) циклів. Наскрізною ланкою підготовки є професійно-мовленнєва складова.

За Н. Гарбовським (Гарбовський, 1998), поняття «професійне мовлення» визначаємо як функціональний різновид літературної мови, лінгвістично, психологічно й соціально зумовлений вибір професійно маркованих засобів мови, що знаходить вияв у продуктивних видах мовленнєвої діяльності, яка здійснюється адресантом при розв'язанні завдань професійної комунікації (Гарбовський, 1998). Відтак, професійне мовлення фахівців із документознавства є системою вербальних і

невербальних засобів, які забезпечують результативне спілкування в усній і писемній формі у відповідному середовищі.

Педагогічні спостереження, проведені в Донбаському державному педагогічному університеті, засвідчують, що у професійному мовленні фахівців із документознавства трапляються мовленнєві недоліки, причини яких полягають у неусвідомленні студентами їх як не норми, не уважності до власного мовлення. Тому важлива відповідна робота з формування професійного мовлення майбутніх фахівців із документознавства в навчально-пізнавальній, науково-дослідницькій підготовці та під час виробничої практики, яка має базуватися на таких засадах: знання семантики та способів словотворення фахових термінів; володіння видами мовленнєвої діяльності, які реалізуються у формах усного й писемного мовлення; урахування умов формування комунікативних ознак професійного мовлення.

Важливими комунікативними ознаками професійного мовлення документознавців є змістовність, точність (вибір слів, які найбільше відповідають висловлюваному змісту), логічність (послідовність висловлювання відповідно до законів логіки), правильність (дотримання мовних норм), лаконічність, доказовість, доречність уживання термінів, чистота мови. У підвищенні ефективності професійного мовлення важливу роль необхідно приділяти формуванню професійно-мовленнєвих умінь.

Мовленнєво-комунікативні вміння характеризуються дотриманням загальних правил української мови, володінням ключовими поняттями; мовленнєво-риторичні вміння реалізуються в підготовці до монологічних публічних виступів, у доцільному доборі й ефективному використанні формул мовленнєвого етикету; текстово-дискурсивні вміння важливі для створення текстів професійного спрямування з урахуванням особливостей адресата, вміння спрямовувати діалог відповідно до мети професійної діяльності.

Розглянемо термінологічний компонент професійно-мовленнєвої підготовки майбутніх документознавців. Один із показників мовно-культурного рівня фахівців – правильне і вільне володіння термінами. Цим специфічним словам притаманні такі ознаки, як номінативність, наявність точної наукової дефініції, тенденція до моносемії в межах термінологічної системи певної галузі, відсутність експресивних значень, стилістична нейтральність, системність, точність семантики, висока інформативність, переважно вузька професійна сфера поширення, неконотованість, відсутність синонімії, абстрагований, логіко-понятійний характер, системна організація в межах певного термінологічного поля, однозначність, неметафоричність (дет. Семеног та ін., 2017). Питання термінології розглядаються на міжнародних конференціях на базі Національного університету «Львівська політехніка» «Проблеми української термінології. СловоСвіт», Інституту української мови НАН України «Українська термінологія і сучасність».

Професійна діяльність документознавців зумовлює ознайомлення з термінами відповідної науки, оволодіння термінологічним мінімумом, отже, передбачає роботу на заняттях із термінологічними словниками, зокрема, такими, як «Українсько-російський словник для ділових людей», укладач О. Тараненко (Тараненко та ін., 1991); «Словник ділової людини», (Тринько та ін., 1992); російсько-український словник-довідник «Порадник ділової людини» (Коренга та ін., 1995) та ін. Важливим для формування термінологічної культури є навчальний посібник Г. М. Швецової-Водки «Документознавство: словник-довідник термінів і понять» (2011) (Швецова-Водка, Г. М., 2011), що містить терміни з їхніми дефініціями з документознавства та суміжних із документознавством дисциплін.

Означені словники сприяють формуванню вмінь добирати терміни відповідно до теми висловлювання, з урахуванням відмінностей від професіоналізмів і паронімізмів, уживати терміни відповідно до їхньої дефініції, нормативно перекладати терміни й термінологічні словосполучення українською мовою, уважно ставитися до фахових термінів: уникати полісемічності, перенасиченості, термінологічних запозичень, використовувати у фаховому тексті зрозумілі й недвозначні терміни.

Студенти документознавчих спеціальностей і спеціалізацій мають знати становлення формування термінологічних систем документознавства, особливості системної організації української термінології документознавчої галузі, характерні ознаки термінів, способи творення фахових термінів, специфіку використання термінів у діловому мовленні.

Тому мету практичних занять із таких навчальних дисциплін, як документно-інформаційні комунікації, українська мова за професійним спрямуванням, лінгвістичні основи документознавства, теорія комунікації, етика та психологія ділового спілкування спрямовуємо на поглиблення й розширення знань про фахову термінологію, професіоналізми, формування таких важливих якостей, як логічність викладу (виявляється в послідовності висловлювання, його доказовості й аргументованості), стислість (уміння уникати непотрібних повторів, багатослів'я або мовної надмірності), смислова точність і однозначність висловлювань (уживання термінів і слів у прямому значенні).

На засвоєнні фахової термінології, розвитку наукового і професійного мовлення базується становлення термінологічної культури студента, сутність якої дослідники характеризують як комплекс мовних і мовленнєвих знань, умінь і навичок, за допомогою яких формується фундамент теорії і практики фаху, що необхідні для глибокого осмислення й засвоєння його поняттєвої та категоріальної бази, формують здатність фахівця-мовця до самостійного термінотворення й терміновпорядкування (Матвієнко, 2007).

На практичних заняттях використовуємо напрацювання О. Гриджук (Гриджук, 2016; Гриджук та ін., 2010), яка систематично впроваджує для

студентів п'ятихвилинки з культури мовлення на початку кожного заняття: озвучуємо 8–10 словосполучень із лексичними, стилістичними або граматичними помилками, які студенти мають виправити, через два-три заняття окремі словосполучки повторюємо, контролюючи, таким чином, рівень засвоєння студентами нормативних словосполук.

Використовуємо вправи й завдання, що сприяють формуванню вмінь виділяти терміни, здійснювати переклад з української мови російською/англійською та навпаки, створювати текст.

Ефективною для розвитку навичок спілкування у групі й умінь слухати, дискутувати та переконувати вважаємо технологію навчання О.Гриджук «Два – чотири – усі разом». Запропоновані викладачем питання студенти спочатку опрацьовують у парах, далі пари групуються в четвірки, у яких відбувається дискусія щодо поставленого завдання, а відтак група разом підсумовує й озвучує отримані результати.

Технологію «Незакінчених речень» доцільно використовувати для короткого експрес-опитування вивченого матеріалу, запропонувавши одному студентові виголосити початок фрази, а іншому – закінчити її. Наприклад, як початкові можуть бути використані такі висловлювання: *термін – це..., основними ознаками термінів є..., різниця між термінами і професіоналізмами полягає у ...*

В умовах переорієнтації суспільства на духовні цінності зростає значення культурологічного компонента університетської освіти документознавців. Сучасна модель фахівця передбачає розвиток творчого потенціалу особистості, виховання сміливості думки, упевненості у своїх силах, здатності генерувати нові ідеї, формування потреб у творчому способі життя. Щоб забезпечити високий рівень професіоналізму, необхідна культурна основа професійної діяльності (Зайцева, 2015).

Надії щодо успішного та якісного формування гуманітарної еліти значною мірою пов'язуємо з університетами. У сучасних умовах реформування освіти в Україні університети є осередками вітчизняної наукової думки, центрами розвитку фундаментальних наукових шкіл та збереження освітніх традицій, а також провідними навчальними закладами, у яких здійснюється інноваційний поступ згідно з європейською та світовою векторністю (Семенов та ін., 2016, с. 3).

Н. Матвєєва одним із аспектів навчання мови окреслює так звану «культурну грамотність», тобто засвоєння фонових знань, спільних для учасників комунікативного акту, зокрема для письменника та читача. «Культурна грамотність» передбачає вивчення ширшої сукупності знань та емоцій, пов'язаних із певним колом уявлень деякої культурної спільноти. Це і особистий життєвий досвід, і традиції культури, і різноманітні естетичні та емоційні враження, які наявні в носіїв мови при сприйнятті світу.

Традиційно виділяють чотири аспекти культурної грамотності: фонетичний, лексичний, граматичний та стилістичний (Матвеева, 2006, с. 170–171).

Отже, освітньо-виховне середовище університету має бути культурно-освітнім. Для студента-документознавця важливо знати, любити й поважати свою культуру, свій народ, бути свідомим патріотом і громадянином України, читати твори українською мовою, орієнтуватися в сучасних авторах.

Культурологічний підхід дозволяє розглядати професійно-мовленнєву підготовку майбутніх документознавців як сукупність культурних компонентів на широкому культурному фоні соціуму з урахуванням культурної ситуації. Згідно з культурологічним підходом, процес навчання має сприяти створенню оптимальних умов засвоєння загальнолюдської й національної культури, усвідомленню і самореалізації особистістю своїх культурних потреб, інтересів та здібностей.

Наприклад, Біличенко Ольга Леонідівна, завідувач кафедри української мови та література, докт. н. із соціальних комунікацій, проф. ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет» ініціювала низку інтегративних курсів для формування професійно-мовленнєвих умінь фахівців документного профілю, зокрема курсу «Художня література в інформаційно-комунікаційному просторі сучасності».

Художня література розглядається авторкою як комунікативна система, а також як спосіб опосередкування словесної художньої творчості в соціально-комунікаційних відносинах у соціумі. Особливості процесу взаємодії художньої інформації та комунікації з точки зору теорії соціальних комунікацій запропоновані в розділі «Художня література як підсистема соціальних комунікацій». Роздуми про особливості існування художньої літератури в комунікаційному просторі сучасності покладені в основу розділу «Існування літератури в умовах формування єдиного інформаційного та соціокомунікаційного простору сучасності». У розділі «Літературна класика в соціокультурному контексті інформаційного суспільства» О. Біличенко розкриває загальні соціокультурні та художні фактори розвитку художньої літератури ХХ–ХХІ століть. Важливу проблему соціального функціонування масової літератури в загальній системі текстів, роль творів художньої літератури в подоланні культурно-інформаційної нерівності авторка досліджує в розділі «Література для еліти і масова аудиторія в сучасному інформаційно-комунікаційному просторі» (Біличенко, 2012).

Для документознавця важливо бути в руслі культурних тенденцій сьогодення. На заняттях зі спецкурсів фахівці ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет» пропонують для філологічного аналізу твори сучасного поета й активного громадського діяча Сергія Жадана, який працює в жанрі постмодернізму. Сергій Жадан народився 23 серпня 1974 у м. Старобільськ Луганської області. У 1996 році закінчив Харківський

національний педагогічний університет ім. Г. С. Сковороди, факультет українсько-німецької філології. У 1996–1999 рр. навчався в аспірантурі цього ж університету. Захистив дисертацію, присвячену українському футуризму: «Філософсько-естетичні погляди Михайля Семенка» (2000). З 2000 р. – викладач кафедри української та світової літератури університету. З 2004 р. – незалежний письменник. Твори Сергія Жадана є відлунням найсучасніших подій, наприклад бойових дій на території Донбасу.

Художній світ С. Жадана – світ напівтонів, натяків, метафор і символів. Автор у своїй творчості спирається на міфологічні та релігійні образи й символіку, викликаючи в читачів певні неусвідомлені асоціації, що змушують вчитуватися в його поезії в пошуках вищого або прихованого сенсу, натяки на який є майже всюди у строфах і рядках письменника. Він уміло грає цими символами, використовує їх у своїй віршах для створення подвійного або багаторівневого значення вірша, прочитання та віднайдення якого інколи перетворюється в загадку.

Сергій Жадан є тією людиною, яка повною мірою усвідомила необхідність піднесення рівня української літератури до високих стандартів та вимог. Сучасний поет, літератор – це не просто людина, яка у своєму темному й тихому закуті пише вірші, прозу і потім несе їх редактору у типографію. Це активний громадський діяч, який має чітку позицію і висловлює її у своїх віршах і творах, яким був Т. Шевченко або І. Франко. Сергій Жадан є активним волонтером, який допомагає людям особисто, буває в місцях військових конфліктів і не боїться «наражатися на небезпеку».

Ще одним аспектом поета сучасності є участь у проекті «Гурт «Жадан і Собаки в космосі», у діяльності епатажного рок-гурту, або «ска-панк проекту», у якому він – не лише творець текстів, а й фронтмен гурту, який читає вірші та епатує публіку.

Літературні твори Сергія Жадана одержали численні національні та міжнародні нагороди, були перекладені тринадцятьма мовами, зробивши автора одним із найвідоміших сучасних українських письменників (Марченко, 2014). Важливо використовувати твори поета для аналізу певного типу, щоб навчити майбутніх документознавців орієнтуватися в сучасному поетичному просторі, допомогти їм краще зрозуміти особливості мови та мовлення свого народу, знати і поважати українську культуру.

Висновки та перспективи подальших наукових розвідок. Отже, на підставі системного аналізу, узагальнення напрацювань науковців та практичного досвіду окреслено специфіку професійної діяльності документознавців, що відображена в таких напрямках: управлінському, гуманітарно-лінгвістичному, комп'ютерно-технологічному, правознавчому, інформаційно-аналітичному.

З'ясовано на основі аналізу освітньо-кваліфікаційної характеристики, що фахівець цієї галузі здатний виконувати професійну роботу за такими

різновидами: документознавець; архівіст; менеджер (управитель) у сфері надання інформації; фахівець з інформаційних технологій, може працювати у виробничих і невиробничих сферах, на підприємствах різних галузей, організаціях, установах усіх форм власності, комерційних структурах, у державних і відомчих архівах. Документознавець повинен уміти здійснювати аналітико-синтетичне опрацювання інформації; складати службові документи всіх видів, володіючи моделями ділової поведінки; мовними нормами службових документів. Професійне мовлення фахівців із документознавства є системою вербальних і невербальних засобів, які забезпечують результативне спілкування в усній і писемній формі у відповідному середовищі.

На основі методів узагальнення схарактеризовано термінологічний компонент професійно-мовленнєвої підготовки майбутніх документознавців в умовах університетської освіти, мета якого полягає у формуванні умінь доцільно працювати з термінами відповідно до їхньої дефініції, нормативно перекладати терміни й термінологічні словосполучення українською мовою, використовувати у фаховому тексті зрозумілі і недвозначні терміни. Культурологічний підхід дозволяє розглядати професійно-мовленнєву підготовку майбутніх документознавців як сукупність культурних компонентів на широкому культурному фоні соціуму з урахуванням культурної ситуації. Запропоновано для філологічного аналізу на заняттях із документно-лінгвістичних та культурологічних дисциплін ознайомлення з творами сучасного поета й активного громадського діяча Сергія Жадана, який працює в жанрі постмодернізму.

Проведене дослідження засвідчило, що формування культури професійного мовлення майбутніх документознавців в умовах університетської освіти буде відбуватися більш ефективно за умови дотримання низки педагогічних умов, суть яких буде розкрито в наступних публікаціях.

ЛІТЕРАТУРА

1. Біличенко, О. Л. (2012). *Художня література в інформаційно-комунікаційному просторі сучасності*. Слов'янськ: СДПУ (Bilichenko, O. L. (2012). *Fiction in the information and communication space of the modernity*. Sloviansk: SSPU).
2. Гарбовский, Н. К. (1998). *Сопоставительная стилистика профессиональной речи*. Москва: МГУ (Harbovskiy, N. K. (1998). *Comparative style of professional speech*. Moscow: MSU).
3. Гридзук, О. Є. (2016). Компоненти термінологічної компетентності студентів лісотехнічних спеціальностей. *Педагогіка вищої та середньої школи*, 48, 12–17 (Hrydzhuk, O. Ye. (2016). Components of terminological competence of students of forest engineering specialties. *Pedagogy of higher and secondary school*, 48, 12–17).
4. Гридзук, О. Є., Вінтонів, Р. В., Гонтар, Т. О. (2010). *Навчально-методичні матеріали з дисципліни «Українська мова (за професійним спрямуванням)» для студентів усіх спеціальностей*. Львів: НЛТУ України (Hrydzhuk, O. Ye., Vintoniv, R. V., Hontar, T. O. (2010). *Educational and methodological materials on the discipline "Ukrainian language (for professional orientation)" for students of all specialties*. Lviv: NLTU of Ukraine).
5. Марченко, А. (2014). *Дев'яностатніки: молодий струмінь в сучасній українській літературі*. Режим доступу: <http://ounb.sumy.ua/publish/2014/dev.doc>.

(Marchenko, A. (2014). *Nineties: a young jet in contemporary Ukrainian literature*. Retrieved from: <http://ounb.sumy.ua/publish/2014/dev.doc>).

6. Швецова-Водка, Г. М. (2011). *Документознавство: словник-довідник термінів і понять*. Київ: Знання (Shvetsova-Vodka, H. M. (2011). *Documentology: dictionary-reference book of terms and concepts*. Kyiv: Knowledge).

7. Зайцева, І. В. (2015). Культурологічний компонент професійної освіти в сучасному університеті. *Наукові праці Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Філологічні науки*, 38, 392–395 (Zaitseva, I. V. (2015). Cultural component of vocational education at a modern university. *Scientific works of Ivan Ogienko Kamianets-Podilskyi National University. Philological Sciences*, 38, 392–395).

8. *Концепція професійного спрямування (Вступ до фаху)*. (2017). Полтава: Полтавський НТУ (*Concept of professional orientation (Introduction to a specialty)*). (2017). Poltava: Poltava NTU).

9. Матвєєва, Н. П. (2006). Компенсаторні навчальні курси як один із заходів підвищення освіти в суспільстві. *Наукові праці. Педагогіка*, 46 (33), 168–173 (Matvieieva, N. P. (2006). Compensatory training courses as one of the measures to improve education in society. *Scientific works. Pedagogics*, 46 (33), 168–173).

10. Матвієнко, О. В. (2007). «Електронний документообіг»: навчальний курс у системі професійної підготовки документознавців. *Вісник книжкової палати*, 10, 30–32 (Matviienko, O. V. (2007). "Electronic document flow": a training course in the system of training documentologists. *Bulletin of the Book Chamber*, 10, 30–32).

11. Коренга, О. М., Котиков, Ю. С., Куземська, Н. О. (1995). *Російсько-український словник-довідник «Порадник ділової людини»*. Київ: Основи (Koreňa, O. M., Kostykov, Yu. S., Kuzemska, N. O. (1995). *Russian-Ukrainian Dictionary "Businessmen's guide"*. Kiev: Fundamentals).

12. Семеног, О., Вовк, М. (2016). *Академічна культура дослідника в освітньо-культурному просторі університету*. Суми: Видавництво СумДПУ імені А. С. Макаренка (Semenog, O., Vovk, M. (2016). *Academic culture of the researcher in the educational and cultural space of the university*. Sumy: Publishing House of the A. S. Makarenko Sumy SPU).

13. Семеног, О. М., Семеніхіна, О. В. (2017). Методичне забезпечення формування мовної культури майбутніх докторів філософії, документознавців, в умовах цифрового суспільства. *Фізико-математична освіта*, 4 (14), 281–288 (Semenog, O. M., Semenikhina, O. V. (2017). Methodological support of formation of linguistic culture of the future doctors of philosophy, documentologists, in the conditions of digital society. *Physical and Mathematical Education*, 4 (14), 281–288).

14. Слободяник, М. С. (2011). Становлення та розвиток вищої документознавчої освіти в Україні. *Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія*, 3, 4–5 (Slobodianyk, M. S. (2011). Formation and development of higher documentary education in Ukraine. *Library Science. Documentation. Informology*, 3, 4–5).

15. Тринько, Р. І., Тринько, О. Р. (1992). *Словник ділової людини*. Львів: Світ (Trynko, R. I., Trynko, O. R. (1992). *Dictionary of business man*. Lviv: World).

16. *Словник іншомовних слів: 23000 слів та термінологічних словосполучень* (2000). Київ: Довіра (*Dictionary of foreign words: 23,000 words and terminological phrases* (2000). Kyiv: Trust).

17. Тараненко, О., Бріцин, В. (1991). *Українсько-російський словник для ділових людей*. Київ: Укр. письм. (Taranenko, O., Britsyn, V. (1991). *Ukrainian-Russian dictionary for business people*. Kyiv: Ukr. pism.).

18. Бибик, С. П., Михно, І. Л., Пустовіт, Л. О., Сюта, Г. М. (1998). *Універсальний довідник-практикум з ділових паперів*. Київ: Довіра: УНВЦ «Рідна мова» (Bibik, S. P., Mikhno, I. L., Pustovit, L. O., Siuta, H. M. (1998). *Universal Business Practice Handbook on Business Papers*. Kyiv: Trust: URNC «Native Language»).

РЕМІЮЗЕ

Семенов Елена, Семина Анастасия. Профессионально-речевая подготовка документоведов в условиях университетского образования: терминологический и культурологический компоненты.

В статье на основе анализа справочных источников, обобщения научных источников, педагогического наблюдения в ГВУЗ «Донбасский государственный педагогический университет» охарактеризованы отдельные аспекты терминологического и культурологического компонентов профессионально-речевой подготовки будущих документоведов в условиях университетского образования.

Обобщено, что цель терминологического компонента подготовки заключается в формировании умений у будущих документоведов целесообразно работать с терминологией в соответствии со специальностью, переводить и использовать ее в профессиональном тексте. Культурологический подход позволяет рассматривать профессионально-речевую подготовку будущих документоведов как совокупность культурных компонентов на широком культурном фоне социума с учетом культурной ситуации.

Ключевые слова: документ, будущий документовед, университетское образование, профессиональная речь, профессионально-речевая подготовка, профессионально-речевые умения, термин, терминологический компонент, культурологический компонент, образовательный процесс.

SUMMARY

Semenog Olena, Somina Anastasiia. Professional and communicative training of document managers in conditions of university education: terminological and cultural components.

Based on the analysis of reference and scientific sources, as well as pedagogical supervision of conducting classes with future specialists in the documentary profile at "Donbas State Pedagogical University", some aspects of the terminological and cultural components of the vocational and communicative training of the future document managers are described in the article.

On the basis of generalization of scientific achievements and practical experience, the specifics of professional work of document managers are outlined and is reflected in the following areas: managerial, humanitarian-linguistic, computer-technological, legal, informational and analytical.

It is determined on the basis of the analysis of educational and qualification characteristics that the document specialist is able to perform professional work in the following varieties: a document manager; archivist; manager in the field of information provision; an IT specialist. He can work in production and non-productive spheres, in enterprises of various industries, organizations, institutions of all forms of ownership, commercial structures, in state and departmental archives. The document manager must be able to carry out analytical and synthetic processing of information; to make all kinds of service documents, possess models of business behavior and linguistic norms of service documents.

Professional communication of document managers is a system of verbal and non-verbal means that provide effective communication in oral and written form in the appropriate environment.

It is generalized that the purpose of the terminological component of vocational training of the future document managers in the conditions of university education is to develop skills to work with terms in accordance with the specialty, translate and use in the professional text clear and unambiguous terms. Cultural approach allows considering vocational training of the future document managers as a set of cultural components on a wide cultural background of society, taking into account the cultural situation. For the philological analysis on documentary-linguistic and culturological disciplines classes it is offered to familiarize with the works of modern poet and active public figure Serhei Zhadan, who works in the genre of postmodernism.

Key words: document, future document manager, university education, professional communication, vocational and communication training, vocational and communication skills, term, terminological component, culturological component, educational process.

UDC 378:63-027,512:808.5=...-25

Olesya Silchuk

Poltava State Agrarian Academy
ORCID ID 0000-0001-8284-1417

Yuliya Nikolayenko

Poltava State Agrarian Academy
ORCID ID 0000-0002-4635-2461

DOI 10.24139/2312-5993/2018.05/247-257

DIAGNOSTICS OF MOTIVATION AND VALUE COMPONENT OF BUSINESS COMMUNICATION CULTURE OF THE FUTURE SPECIALISTS IN AGRICULTURE

The paper deals with the problem of evaluation of business communication culture levels of the future specialists in agriculture. The aim of the study is to research the state of development of motivation and value component of business communication culture of the agrarian university students. Motivation criterion indexes are studied with a complex of methods (survey, questionnaires, interviews with students and teachers, testing and pedagogical observation of students' communicative activity). The results of the research show that the current system of training in agrarian universities does not provide the appropriate level of the development of motivation and value component of business communication culture. It proves the necessity of the development of efficient methods and technologies to raise students' motivation to communicate both in native and foreign languages.

Key words: prospective specialists in agriculture, business communication culture, diagnostics, criteria, indexes and levels of development of motivation and value component of business communication culture.

Introduction. A modern agriculture specialist should be an intelligent person and this fact calls for developing a system of profound training in agrarian universities in order to prepare competent specialists capable to perform their responsibilities professionally and possess high ethical values. This task becomes more complicated when it refers to the formation of the personality of the future specialists in agriculture as far as the system of their competences and professional strengths should include certain characteristics which enable them to